

קידושין נח

משה שווערד

1. ספר דבר יעקב

ב) יכול לא ישחוט ואם שחט ישליכנו לפני כלבים ת"ל לכלב תשליכון אותו וכו' - מקשה השיטה, וכן מקשים העצמ"י והשעה"מ [שחיטה ב-א] אם יש פסוק שחולין בעזרה אסורים בהנאה למה צריך פסוק שאסורים באכילה, ותירצו השיטה ושעה"מ דאילו לא היה פסוק שאוסר באכילה לא הייתי דורש מהפסוק אותו לאסור חולין בעזרה בהנאה. העצמ"י מתרץ שבלי הפסוק שאוסר באכילה היה דרשינן כמו ר' יהודה [פסחים כב.]. אותו אתה מטיילך ואין אתה משליך כל אסורים שבתורה שימכאן נלמד שאסורים בהנאה.

2. תוספות מסכת קידושין דף נח עמוד א

אלמא חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא - וא"ת הא משמע דאיכא איסורא דרבנן דהכי משמע לישנא וא"כ היאך מקדש בהן והאמר רב בפ"ק דפסחים (דף ז.) דהמקדש מו' שעות ולמעלה ואפילו בחיטי קרדנייתא דאינם אסורים אלא מדרבנן אין חוששין לקדושין וי"ל דהתם איכא מיהא שעות דאורייתא לפי מה שפ"ר ר"ת התם אבל הכא ליכא אלא איסורא דרבנן ולפי' הקונטרס נמי לא קשה מידי למסקנא דהא אפילו לר"ש אינה מקודשת.

3. ספר דבר יעקב

(ד) תד"ה אלמא וכו' וי"ל דהתם איכא מיהא שעות דאורייתא לפי מה שפירש ר"ת התם אבל הכא ליכא אלא איסורא דרבנן - ומבאר הרא"ש שכוונתם לחלק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת לבין איסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת, וחולין בעזרה הוי איסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת ולכן מקודשת, אבל לגבי חמץ פירש ר"ת [בתוס' פס' ו' ד"ה מש"ט] שמירי במקדש בחמץ דרבנן [חיטי קרדנייתא שהוי חמץ נוקשה] בשעות

דאורייתא, דהיינו לאחר חצות שאיסור חמץ הוי מה"ת, ולכן הוי איסור דרבנן שיש לו עיקר מה"ת.

4. ספר דבר יעקב

הרמב"ן, הר"ן והריטב"א חולקים על תוס' וסוברים שהמקדש באיסור הנאה דרבנן אינה מקודשת גם אם אין לאיסור עיקר מה"ת, והא דלאמר הכא

חולין בעזרה לאו דאורייתא, הכונה שהוי איסור דרבנן, ורבנן אסרו רק באכילה ולא בהנאה ולכן הוי קידושין. וא"א לתרץ כן את רש"י, דמרש"י [ד"ה ובחולין] משמע שיש איסור הנאה מדרבנן.

האבנ"י [סימן כח-נד] מתרץ ולא גרע ממקדש
 במתנה ע"מ להחזיר ששיטת תוס' [לעיל ו: הובא
 באבנ"י ס"ק טז] המקודשת מה"ת [ומדרבנן תיקנו
 שאינה מקודשת גזירה אטו חליפין], ואע"פ שאינה
 יכולה ליהנות מהממון מ"מ כיון שנתן לה כסף
 שיש"פ הרי היא מקודשת, וה"ל כאן כיון שנתן לה
 ממון שמה"ת הוי ממון הרי זו מקודשת. ולפי הרמב"ם
 [אי"ת ה-כד הנ"ל מז. אות ט] שסובר שצריך לתת
 לה כסף שיש לה הנאה ממנו, א"כ מקדש באיסורי
 הנאה דרבנן אינה מקודשת, ולכן אין הרמב"ם מחלק
 בין איסוה"ל שיש עיקר מה"ת לאין עיקר, דבכל
 מקרה אינה מקודשת כיון שהוי כסף שאין לה ממנו
 הנאה. [לכאורה י"ל דבמתנה ע"מ להחזיר הוי עצם
 החפצא ממון שיש לו שווי אבל איסור הנאה שאסור
 לכל העולם אינו חפצא של ממון].

ב. הטעם דהמקדש באיסור הנאה דרבנן אינה
 מקודשת, כתבו הריטב"א [לעיל נו: ופס' ז.]. ושלט"ג
 [כאן ובפס' ז.]. דכיון שנאסר מדרבנן אינו שוה
 פריטה. וכתב הב"י [סימן כח-נב] שלפ"ז מובן
 היטב שאין הבדל אם האיסור עיקרו מה"ת או לא.
 הב"י מקשה דמה הסברא של תוס' שהמקדש
 באיסור דרבנן שאין לו עיקר מה"ת מקודשת, הרי
 אין הממון שו"פ כיון שאסור בהנאה מדרבנן.

מיעוטי כתיבי כתיב הכא כי חרם הוא וכתיב
 התם יובל היא היא אין מידי אחרני לא – זו
 גירסא דידן וכן גרס המהרש"ל, וגירסת המהרש"א
 כתיב הכא והיית חרם כמוהו וכתיב התם יובל היא,
 וכן הגירסא בילקוט פרישת בהר.
 ומקשים המהרש"ל והמהרש"א והשיטה והעצמ"י
 למה צריך שני פסוקים, גם גבי ע"ז וגם גבי שמיטה.
 ולכן מגיה המהרש"ל ומחוק כתיב התם יובל היא,
 ולומדים רק מהפסוק של ע"ז. ולשון הגמ' מיעוטי
 נתיב שמשמע שיש תרי מיעוטי [והריטב"א גורס
 תרי מיעוטי], מבאר המהרש"ל דתרי כתובים הבאים
 כאחד [אף שקאי למ"ד מלמדים] הוי מיעוט אחד,
 וילפותא דחרם הוא הוי ילפותא שניה והוי כתרי
 מיעוטי [י"ל דכוונתו שמיעוט אחד מגלה לן שתרי
 כתובים אינם מלמדים]. המהרש"א מקשה שזה דוחק
 גדול.

דומה לו, ולכן צריך מיעוט שני למעט כל דבר,
 וכע"ז תירצו תוס' בפסחים [כו. ד"ה כתיב].
 השיטה והעצמ"י מתרצים שצריך שני פסוקים,
 משום שאם היה רק המיעוט מע"ז הו"א דשאר
 איסורים נתמעטו שאינם כע"ז אבל דינם יהיה
 כשביעית [ישראלון ואחרון קדוש], ואם היה רק
 המיעוט משביעית הו"א דדינם כע"ז ולכן בעינן תרי
 מיעוטים.

המהרש"ל מביא דכן גירסת הריטב"א שכתב
 ה"א תרי מיעוטי כתיבי כי חרם הוא, והבין המהרש"ל
 שכוונתו למחוק וכתיב התם יובל היא. המהרש"א
 דוחק שכוונתו של"ג והיית חרם כמיהו אלא כי
 חרם הוא ואין כוונתו למחוק יובל היא.
 המהרש"א מתרץ שלכך צריך שני פסוקים משום
 שאם היה מיעוט אחד לא היה ממעט אלא מה שאינו

7. ספר דבר יעקב

יג] בעא מיניה ר' חייא ב"א מר' חונא טובת הנאה ממון או אינה ממון - א. רש"י בריטניה מבאר טובת הנאה ממון הוא שבידו לתתם לכל מי שירצה.
הפרי יצחק [ח"ב סימן נ] חוקר האם טובת הנאה הוי ממון משום שהבעלים יכולים ליטול תשלום התרו"מ.

מישראל אוהבו של כהן כדי שיתנו תרומתם להם, או עצם מה שיש לו זכות ליתן לאיזה כהן שירצה זה נחשב לממון [גם אם אינו יכול ליטול תמורתו ממון].

8. ספר דבר יעקב

א] משלם לו דמי טבלו וכו' מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר טובת הנאה ממון וכו' - וכתבו הרמב"ן, הרשב"א [וכן דעת התוס' ב"מ ה' ד"ה והא והר"ן בנד' פד:] דלפ"ז הא דקתני משלם לו דמי טבלו אין הכוונה דמי כולו ממש אלא דמי כל החלקים שבו, דמי החולין ודמי טובת הנאה של התרו"מ.
ושיטת התרו"ד והריטב"א [בתירוץ שני שכתב עליו והוא העיקר] שחייב לשלם דמי כולו ממש, דכיון שטובת הנאה הוי ממון חשיב כאילו כולו שלו.
וסברת התרו"ד והריטב"א צ"ב דנהו דטובת הנאה הוי דידה נ"מ עצם הפירות אינם שלו. ומדברי הריטב"א משמע שמתמת הטוה"נ חשיב כל הטבל כשלו, דגוף הפיזית הם של בעלים שעליהם נוטל לקיים מצות נתינתם לתת משלהם לכהן.
ומדברי התרו"ד משמע שאע"פ שאין כל הטבל נחשב כשלו, מ"מ כיון שחייב בתשלום חייב לשלם כפי מה שגזל, כדי שיהיה לבעלים טוה"נ בפירות כפי מה שהיה לו מקודם.

האבני נזר [אה"ע סימן תנו-ה] תולה המחלוקת כאן במחלוקת הראשונים [הנ"ל נח. אות יג] שנתלקו האם טוה"נ הוי ממון משום שיכול ליקח שכר מועט ליתן לכהן נסוים, וכך יסברו הרמב"ן והרשב"א ולכן חייב לשלם כפי אותו שיעור של אותו שכר מועט, והריטב"א ותרו"ד יסברו שטוה"נ הוי ממון משום שביד ישראל ליתן למי שרוצה, ולכן כל הפירות הוי כממון דידה [דיכול ליתן כל התרומה למי שירצה].

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב מר סבר כמי שהורמו דמין. עיי' ברש"י דרבי סבר כמי שהורמו דמין, וזכה אבי אמו הכהן בתרומה ומעשרות שבו, שאף מעשר ראשון לכהנים מדקנסניהו עזרא ללוים. עיי' במס' יבמות (פו:) דעזרא קנס ללוים, שלא עלו עמו מכבל לארץ ישראל. והתוס' במס' כתובות (כה. ד"ה בתר) כתבו,

דלא מצינו זה בקרא בהדיא. וכרש"י תמה על רש"י, דגם קודם הקנס מדין תורה לא היה אבי אמו כהן מחויב לתתו ללוים, עיי' ברמב"ם (מעשר פ"א ה"ד) שאין מוציאין המעשר מיד הכהנים שנא' (קרח יח-כו) "כי תקחו מאת בניי", ומקורו מספרי (שם), ונשאר בצ"ע. ונראה לומר עפ"י דברי מהר"י קורקוס (שם) דלרע"ק דהמעשר ניתן ללוים, לא יצא ידי נתינה אם נתנו לכהן רק ללוי, ועזרא קנס שלא יתן ללוי אלא לכהן, ולא קנס אלא לזמנו דהפקד ב"ד הפקר כו', ועיי' במס' עירובין (מו:) דהלכה כרבי עקיבא מחבירו.

10. ספר דבר יעקב

(ב) ר' יוסי בר"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו – הרמב"ם [גניבה ב-ה] פוסק הגונב טבלו טל חבירו משלם לו דמי טבלו. הראב"ד משייג דחייב לשלם לו כפל דמי טבלו. והמ"מ כתב שהרמב"ם לא חשש לבאר כיון שזה פשיטא. |

11. ספר דבר יעקב

(ט) דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי – כתב התור"ד הא דסבר שמואל שחטה אחת פוטרת את הכרי ה"מ להתיר הפירות מאיסור טבל, אבל לענין מצות נתינה מודה שמואל שחייב מה"ת לתת מתנה חשובה, ואם נתן חטה אחת תיקן את הכרי ולא קיים מצות נתינה. המל"מ [מתנ"ע ו-ז ד"ה ודע] מביא שתוס' פסחים [לב: ד"ה ואין] גיטין [כ: ד"ה דילמא] פליגי וס"ל שבחטה אחת מקיים מצות נתינה. וכן משמע בתוס' [ב"מ מז: ד"ה לאפיקין] וכ"כ שם התורא"ש בהדיא.

גם הנו"ב [תנינא יו"ד סימן רא] כתב דבחטה אחת אינו מקיים מצות נתינה, וכתב שזה דבר חדש שלא קדמני בזה שום מפרש. המהרצ"ח [גיטין כ:]. כתב שנעלם ממנו שכבר קדמו התור"ד הובא במל"מ [מתנ"ע ו-ז ד"ה אחר] וכן משמע ברמב"ן בהשגות לספר המצוות. וכ"כ מהר"ם חלאוה [פס' לב:].

12. ספר דבר יעקב

(י) והכא בדשמואל קמיפלגי דאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי דמר אית ליה דשמואל ומר לית ליה דשמואל – מקשים האחרונים [יד דוד, פני שלמה, חי' ר' מאיר שמחה ופרי יצחק [ח"א סימן לד ד"ה ועוד] דמה ששמואל אומר חטה אחת פוטרת זה מדאורייתא אבל מדרבנן יש שיעור [כמבואר בחולין קלז] ובעינן לפחות אחת משישים, וא"כ יהיה הגנב פטור לשלם מה שהיה צריך לתת לתרומה מדרבנן.

(א) ה"ד דוד ור' מאיר שמחה מתרצים שלענין החיוב מדרבנן לכו"ע טובת הנאה הוי ממון, דרבנן נתנו לבעלים זכות טובת הנאה בממון.

ב. ה"ד דוד בשם שמחת יו"ט והפר"י מתרצים דאם נתן חיטה אחת נפקע דין טבל, ומה שרבנן קבעו שיעור זה למצות נתינה, ולכן יכול לטעון

שלא היה מקיים מצוות נתינה לכהן. [ונראה דאפ' היה מקיים מ"מ הוי ממון דידיה שבו מקיים מצות נתינה ולכן הגזלן גזל ממון דבעלים].

הפר"י משיטה דמדברי המל"מ [מתנ"ע א-טו סוד"ה כמה] מבואר שיש איסור טבל מדרבנן עד שיפריש כשיעור. וכן מביא רמ"ש שכתב הגר"א [טנות אליהו פאה א-א] שאם תרם פחות מכשיעור יקבעו חכמים עדיין התבואה בטבלה, וכן מקשה ה"ד דוד.

13. חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף נח עמוד ב

הא דתנן הנוטל שכר לדון דיניו בטלין להעיד עדויותיו בטלין, כל דיניו קאמר ולא זה בלבד שנטל עליו שכר, ומשום הכי לא

קתני אין דינו דין ואין עדותו עדות, ומפורש בירושלמי פ"ק דסנהדרין כך היא מתניתא החשוד להיות נוטל שכר לדון דיניו בטלין, ובתוספתא דבכורות כך היא שנויה החשוד להיות נוטל שכרו ומעיד כל הדינין שדן וכל העדויות שהעיד הרי אלו בטלין, ונראה שאינו בכלל הפסולין מדבריהם שיהא צריך הכרזה אלא מעצמם הם בטלין שכיון שהיה יודע לו עדות ולא רצה לומר אלא מחמת שכר אין זו נקראת עדות, והחשוד בכך עדויותיו בטלין עד שידע לך שלא נטל שכר בעדות זו, ובכך הוא עדות כשרה אע"פ שלא עשה תשובה, וכן אם החזיר ממון לבעלים וחזר והעיד באותה עדות עצמה מקבלין הימנו, שאין זה פסול לא מתחלתו ולא בסופו, אלא שכל זמן שהוא נוטל בו שכר קנסוהו חכמים לבטל מעשיו משום דקא עבר על מה אני בחנם אף אתם בחנם ואע"פ שנטל משניהם.

14. ספר דבר יעקב

(א) האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני – כתב התפא"י להכי נקט צא וקדש, דמיירי שצריך לצאת למקום אחר לקדשה ויש טירחה לילך לשם ולהכי ממנה שליח, אבל אי לאו הכי מצוה בו יותר מבשלוחו. וכתב המרדכי בשם ר"ב [הובא בתויו"ט] דמיירי ששליח קידשה במעות שלו, דאם קידשה במעות משלח הוי מקדש בגזל ואינה מקודשת.

15. תוספות מסכת קידושין דף נח עמוד ב

האומר, והלך וקדשה לעצמו מקודשת - וא"ת מה חידוש יש כאן פשיטא [1] ויש לומר דמיירי כגון דאמר השליח לאשה בשעת קדושין פלוני שלחני לקדשך לו ובתוך כך אמר לה הרי את מקודשת לי והיא ידעה דקידשה לנפשיה דאל"כ לא היתה מקודשת לו ואשמועינן חידוש דמהו דתימא הא דקאמר לי לצורך משלחו קאמר קמ"ל דלא.

16. תוספות הרא"ש מסכת קידושין דף נח עמוד ב

והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני. תימה מה חידוש הוא זה וכי בשביל שנהג בה מנהג רמאות לא תהיה מקודשת לו, ועוד מדקתני וכן האומר לאשה משמע דומיא דסיפא דאתא לאשמועינן דמקודשת לשני ולא לראשון ומילתא דפשיטא היא וכי היאך תהיה מקודשת לראשון, וי"ל דמיירי כגון שאמר לה פלוני אמר לי לקדשך לו ואח"כ אמר לה הרי את מקודשת לי דסד"א מקודשת לי לצורך האיש שדיבר עמה תחלה קמ"ל דמקודשת לשני, [2] ועוד י"ל דאיצטריך לאשמועינן דמקודשת לשני דלא תימא כיון דעשה שלא כהוגן אפקעוה רבנן לקידושין מיניה כדאמר' ביבמות בפ' ב"ש.

17. ספר דבר יעקב

ה) וכן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלושים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלושים יום מקודשת לשני – כתב הרמב"ן, וכ"כ הרא"ש בשם יש מפרשים, שיש לדקדק מדלא קתני אינה מקודשת לראשון אלמא דלא פקעי לגמרי קידושי ראשון, ואם מת השני או גירשה חזרו וחלו קידושי ראשון. וכתב הרמב"ן דכן משמע מלשון הרמב"ם [אישות ז-יא].

הרשב"א והפנ"י תמהים על הדקדוק הזה, דכיון דקתני מקודשת לשני ממילא ידעינן שאינה מקודשת לראשון.

הרשב"א והרא"ש והפנ"י מקשים היאך יחולו

קידושי הראשון הרי האשה חזרה בה, דכיון שקיבלה קידושין משני ביטלה קידושי ראשון ע"י מעשה, ולכו"ע אתי מעשה ומבטל דיבור.

הר"ן מתרץ שאין המעשה של האשה מוכיח לחזור מקידושי ראשון לגמרי אף היכא דנתבטלו קידושי שני, אלא עדיין דעתה שיחולו קידושי ראשון אם הם יכולים לחול.

{ בהג' הרד"ל [לרא"ש סימן ג] מבאר דאם היתה חוזרת מקידושי הראשון היתה צריכה להחזיר לו הכסף, וכיון שלא החזירה הכסף, איכא ראייה שלא היה בכונתה לחזור מקידושי הראשון.

18. פני יהושע מסכת קידושין דף נח עמוד ב

שם בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. [1] ואע"ג דארוסה אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה היינו למשנה אחרונה אבל למשנה ראשונה אוכלת בהגעת זמן ולמשנה אחרונה נמי משכחת לה בקיבל מסר והלך. [2] אי נמי דהא דקתני הכא מקודשת לשני היינו שאם נכנסה לחופה ע"י קידושין הללו אוכלת בתרומה ועיקר הרבותא דהוי קידושין מעליא וק"ל:

• [3] א"נ מדאו' שרי בתרומה [תוס' ר"י]

19. שו"ע אבן העזר - סימן לה

(ט) העושה שליח לקדש לו אשה פלונית, והלך שליח וקדשה לעצמו, הרי זה מנהג רמאות ומה שעשה עשוי, אם לא קדשה במעות המשלח. אפי' אמר לה תחלה: פלוני שלחני לקדשך לו, (ובשעת קדושין אומר לה: הרי את מקודשת לי, הרי זו מקודשת לשליח) (טור). ודוקא שהאשה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקדושין שאמר: הרי את מקודשת לי, דאם לא כן אדעתה דמה שאמר לה בתחלה לקדשה לפלוני קבלה הקידושין. אבל אם טעה השליח ואמר: מקודשת לי, אין כאן בית מיחוש, דהקדש בטעות לא הוי הקדש. (נאמן השליח לומר דטעה). ויש מי שמחמיר להצריכה:

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

דלא אמר הרי את מקודשת למשלח, ומש"כ דבעסוקין באותו ענין מקודשת למשלח, אינו מוכרח, דיותר נראה כיון דאמר "לי" אע"ג שהיה בטעות, הו"ל לשון גרוע, כמיוחדת לי, דלא מהני עסוקין באותו ענין, ולכך נראה דאפי' בעסוקין באותו ענין אינה מקודשת לראשון, דקידושין בעי עדים, והעדים סוברים דחזר בו במה שאמר "לי", ואינה מקודשת לא לראשון ולא לשני, כיון שנאמן לומר שטעה. וכ"כ בתשו' מהר"ם מלובלין (סי' סד) שאינה מקודשת לא לראשון ולא לשני.

עמה על עסקי קידושין למשלח. ובאבני מילואים (שם ס"ק יב) תמה עליו, נהי דמה שאמר "לי" היה בטעות ואינה מקודשת לשליח, אכתי היאך מתקדשת לראשון, כיון

21. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בטו"ז (שם) דלמד מכאן, אם הרב המסדר קידושין אמר מילי במילי להחתן, וטעה ואמר ג"כ תיבת "לי", דאין בזה מיחוש, דטעות זו מוכח טפי מטעות השליח.

22. פני יהושע מסכת קידושין דף נח עמוד ב

שם מעכשיו ולאחר שלשים כו' בת כהן לישראל כו'. ... אפשר לומר דלקושטא דמילתא אפילו שניהם כהנים נמי אינה אוכלת דלא מיקרי קנין כספו לשום אחד מהם דבעינן כספו המיוחד לו ועוד כיון דלא חזיא ליה לביאה אפשר דאינו מאכיל דומיא דקידושי עבירה ביבמות (דף נ"ז ע"ב) דפלוגתא דתנאי היא אלא בבא בתרייתא קשיא ויש ליישב וק"ל:

23. דף על הדף קידושין דף נח עמוד ב

בגמ': הנוטל שכר לדון דיניו בטלים וכו'. נשאל הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א: במסכת קידושין (דף נ"ח ע"ב) אמרו כי מי שנוטל שכר לדון או להזות, לא מהני דינו והזאתו, ולא שמענו כן בשאר מצוות, כמו קריאת התורה ושופר, שיעכב את המצוה?

והשיב: זה מדרבנן, ורק במצוה שהכוונה בה עיקר, כמו "דין" שצריך הכרעת הדעת, וכן "הזאה" שדינה כוונה כמו שאמרו בתכוין לפנים והזה לאחור לא מהני, אבל שופר המצוה היא המעשה עצמו, ול"ש שיעכב את המצוה. (דרך שיחה פר' אמור)